

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „**KOROŠKI SLOVENEK**“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrtletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

13. manjšinski kongres.

Zborovanje evropskih narodnih manjšin se je letos vršilo v Londonu. London je danes središče največjega imperija sveta. Njemu so podložni nadstomilijonski narodi in vsa ta mnogoštevilna ljudstva Velike Britanije živijo neovirano svoje lastno kulturno življenje, njih jezik, šege in narodnostne posebnosti je Anglež vedno visoko spoštoval. Tej moralni sili se pridružuje materialna moč Londona, zakaj angleški denar, angleško brodogradništvo in orožje in z njim zvezan politični vpliv igra v vseh evropskih zadevah odločujočo vlogo. S svojim letošnjim kongresom v Londonu so hoteli manjšine podčrtati pravnopolitični pomen Anglije radi njenih vzglednih odnosov do podložnih narodov in jo obenem opozoriti na vedno bolj skelečo evropsko rano, na nerešeno manjšinsko vprašanje.

Manjšinski kongresi vedno znova naglašajo dejstvo, da živi v evropskih državah nad 40 milj. pripadnikov narodnih manjšin brez dejanske in pravne zaščite, zopet in zopet opozarjajo svetovno javnost in odgovorne državnike na evropski madež, ki ga je treba čimprej izbrisati, da se odstranijo iz njega izvirajoče napetosti ter nevarnost vojne med narodi. Sklicujejo se na načela, ki so jih osvojile vse manjšine in ki naj bi bila merodajna za države pri postopanju z manjšinami. Manjšine brezpogojno priznavajo nedotakljivost državnih mej, zahtevajo pa, da jim države po svojem notranjepolitičnem redu zagotovijo neoviran, svobodni razvoj, jih zaščitijo pred tlačanjem in zapostavljanjem. Zato manjšinski kongresi odklanjajo vsako raznarodovanje, vsak pritisk, ki bi manjšine izpodrival na njihovi lastni zemlji in odtujeval svojemu narodu; stojijo dalje na stališču, da je svobodni razvoj narodnih kultur etično načelo, ki naj bo za odnose od naroda do naroda in med narodom in državo merodajno. Ta princip naj se uveljavi v poštavodaji in praktični upravi in naj pride do izraza v notranjepolitičnem in mednarodnem pravu. Predvsem se manjšinski kongres prizadeva, da bi določila mirovni pogodbi glede zaščite narodnih manjšin sprejele vse države in jih striktno izvajale; dejansko izvedbo teh pogodb pa naj bi garantirala Zveza narodov.

Manjšinski kongresi vršijo vsekakor miroljubno poslanstvo, le žal da njih mnogoletna in trudapolna prizadevanja še vedno nimajo beležiti vidnih uspehov. Nasprotno, zdi se, kot bi bil njih klic glas vprijočega v puščavi.

Tudi položaj naše slovenske manjšine na Koroškem nikakor ni v skladu z načeli manjšinskih kongresov. Svobodnega razvoja slovenske kulturne samobitnosti ni, kajti odstranili so osnovni pogoji za njeno rast s tem, da so izrinili slovenski materni jezik iz ljudske šole, te najvažnejše kulturne njive vsakega naroda. Obstoj našega slovenskega kmeta na njegovi tisočletni grudi so skušali zaščititi na ta način, da so pošiljali na njegovo mesto tujece, ponajveč inozemce. To so storili isti ljudje, ki jim ob vsaki priložnosti lebdi na ustnicah priljubljeno načelo: „Koroško Korošcem!“ Kako je mogoče spraviti v sklad to geslo z njihovimi dejanji? In naprej: Tako neskočno maloštevilna je slovenska inteligenca na Koroškem, a vendar: niti ta ne more do kruha. V vseh uradih po deželi ni nobenega Slovenca, veliko uradnikov ni niti Korošcev. In domačini, ki so iskali namestitve, so se morali svojemu narodu odtujiti. Kako živo se tu pogrešajo načela manjšinskih kongresov, kjer so ravno Nemci najmočnejše zastopani!

In potem delo nekaterih organizacij! Kljub jasni izjavi kanclerja Schuschnigga, da odpadniki še nikoli niso koristili nobeni državi, in kljub krščanskim načelom v državni upravi, vendarle nemočno delujejo ustanove in društva, ki jim je cilj raznarodovanja koroškega slovenskega ljudstva. Celo podvojile so svojo delavnost, svoje zahteve povečale, ker se jim je zdelo doseganje raznarodovanje prepočasno. „Slovensko govoreče ljudi z nemško dušo“ so povzdignili za vzor koroškemu ljudstvu, na zborovanjih in v časopisju proslavljajo ta vzor kot edini, ki je zmožen zvestobe do domovine. „Heimatreue Windische!“ Ali ni zvestoba svojemu narodu in njegovim svetinjam veliko zanesljivejši in boljši porok za zvestobo domovini kot nasprotno? Kdor je bil nezvest svojemu narodu, ali se lahko smatra njegova zvestoba do domovine kot za vedno neomajna? Najbližja preteklost avstrijske zgodovine lahko marsikaj pojasni brez besed.

Kancler dr. Schuschnigg tujim novinarjem.

Zveza inozemskih novinarjev na Dunaju je priredila pretekli teden na čast kanclerja dr. Schuschnigga banket, ki se ga je poleg šefa vlade udeležil tudi zunanji minister Guido Schmidt. Po pozdravnem nagovoru predsednika Zveze je spregovoril kancler Schuschnigg o zunanji in notranji politiki Avstrije. Podčrtal je dejstvo, da v avstrijski politiki ni pričakovati nobenih presenečenj. Avstrija je mala država in hoče to tudi ostati. Edini cilj njene politike je ohranitev nezavisnosti in svobode ter izboljšanje življenjskih pogojev prebivalstva. Ta cilj bo tem lažje dosegljiv, če bo v Evropi vladal mir, zato mora avstrijska politika predvsem stremeti za ohranitev miru.

Napačno je mnenje, da je notranji ustroj Avstrije zgrajen po nekem receptu. Papeška okrožnica „Quadragesimo anno“ lahko služi kot podlaga za

Večkrat se čuje trditev, da živimo koroški Slovenci v primeri z nemškimi manjšinami drugod naravnost v raju. Če naj predstavlja sistematično raznarodovanje nekaterih organizacij in odtujevanje mladine njeni materi zares tako blagodejno občutje, potem se taki primeri ni mogoče ustavljati. Vendar bi pa prav iskreno želeli, da bi bile nemške manjšine za ta raj prikrajšane.

Usoda manjšine je žalostna, najbolj žalostna tam, kjer jo krojijo narodni prenapetosti ali pa odpadniki. Kljub temu imajo narodne manjšine mirno vest, saj se borijo za pravičnost, ki je podlaga države in mirnega sožitja med narodi ter pogoj vsake resnične kulture. In še je pravica, čeprav sirota, božja dekla! Zato naša slovenska manjšina z drugimi vred ne bo odnehala trkati na vrata pravice, v zavesti, da s tem najboljše služi svoji domovini, njenemu poslanstvu in krščanski kulturi!

preureditev družabnega reda, čisto zgrešeno pa je pojmovanje, da je v njej podan že osnutek za reorganizacijo državnega ustroja. Avstrija tvega drzen poizkus s tem, da hoče postaviti ljudsko zastopstvo na popolnoma novo podlago. Nikakor ne obstoja namen, da bi se odpravila demokracija in parlamentarstvo, pač pa jasna volja, da se parlamentarizem novemu času primerno reformira. Kancler je povdaril, da zamore to stremljenje Avstriji pripomoči do napredka. V nadaljnjih izvajanjih se je dotaknil volitev v stanovska zastopstva, ki jih zlasti delavstvo že močno želi. Izrazil je prepričanje, da bo avstrijska ustavna zgradba tekom enega leta dovršena in da se bodo tedaj lahko vršile volitve hkrati za vse stanove.

Govor kanclerja Schuschnigga so navzoči novinarji sprejeli s toplim odobravanjem.

Kardinal Pacelli v Franciji. Državni tajnik kardinal Pacelli se je te dni mudil v Franciji, da v imenu sv. očeta blagoslovi cerkev sv. Terezije v Lisieuxu. Pri tej priliki je imel več razgovorov s francoskim zunanjim ministrom Delbosom in predsednikom francoske vlade, ki so imeli namen, da bi se odnosi med sv. stolico in Francijo še bolj poglobili. Kardinalu Pacelliju so ob prihodu v Francijo pripravili naravnost kraljevski sprejem. V Lisieuxu je imel na pragu cerkve svečan nagovor, ki ga je poslušalo 300.000 zbranih vernikov. Kardinal je v glavnem obsojal nauk nadvrednosti krvi in plemena, kar so mu v Nemčiji hudo zamerili. Naslednji dan je kardinal govoril v pariški stolnici. Proslavljal je francoski narod kot rod pionirjev in obnoviteljev, ki čuti v svojem srcu nepremagljivo potrebo, da daje pobude v kraljestvu duha. Ugotovil je velik idealizem, ki ga kaže francoska mladina za socialna vprašanja in njihovo pravilno rešitev v krščanskem duhu, in nato opozoril na nevarnosti, ki groze tistim, katerim papeževih okrožnic ni mar in ki hočejo zapustiti meje, kjer postaja idealizem fanatizem in iz potrebne reforme nastaja revolucija. Po večdnevem bivanju v Franciji se je kardinal vrnil v Rim.

Vojna nevarnost na Daljnem vzhodu. Od zadnjega spopada med Kitajsko in Japonsko, ko je morala slabo oborožena kitajska vojska skoro brez odpora bežati pred tehnično sijajno opremljenimi

Japonci in prepustiti Japonski Mandžuriji in velik del severne Kitajske, je nastala na Daljnem vzhodu precejšnja sprememba. Kitajska je porabila čas zatišja, da je s pomočjo nemških vojaških strokovnjakov izvežbala okoli pol milijona vojakov in jih s podporo Anglije in Rusije opremila z modernim orožjem. Kitajska razpolaga sedaj tudi s tanki in precej močnim letalstvom, ki se vedno bolj izpopolnjuje. Zato je začelo japonske vojaške kroge skrbeti, da bi ne mogli več uresničiti svojih načrtov, ki predvidejo zasedbo severnih kitajskih provinc in njihovo priključitev japonskemu imperiju. Te dni je prišlo do ponovnih ostrih spopadov med japonskimi in kitajskimi vojaškimi oddelki. Kitajska vojska je očitno v obrambi, vendar vse kaže, da je tokrat volja za odločen odpor zelo močna. Iz juga dežele so na potu proti Pekingju veliki transporti vojaštva in vojnega materiala, enako pa tudi Japonska z največjo naglico dovažava vojaštvo na kitajsko ozemlje. Zaenkrat se vršijo boji samo v okolici Pekinga, vendar pa ni izključeno, da se požar razširi na ves Daljni vzhod. Na obeh straneh je dolgoletna propaganda ustvarila neko vojno razpoloženje, ki zna postati usodno.

Razdelitev Palestine. Po zadnjih nemirih v Palestini je bila več mesecev na delu posebna angleška kraljevska komisija, ki je imela nalogo kolikormogoče nepristransko rešiti spor med Arabci in Židi, ki so se v zadnjih letih pričeli v velikem

številu naseljevati v svoji nekdanji domovini. Kraljevska komisija je te dni objavila svoje sklepe, ki vsebujejo sledeče predloge: Palestina naj se razdeli na tri dele. Pas ob morju s pristaniščem Haifa pripade samostojni judovski državi, notranji deli dežele ob reki Jordanu pa naj se priključijo samostojni arabski državi Transjordaniji. Jeruzalem s pristaniščem Jafio ter nekatera sveta mesta pa naj bi ostala pod neposredno angleško upravo. Obe novi državi skleneta z Anglijo posebne pogodbe, ki jamčijo, da angleški interesi v teh delih ne bodo ogroženi. Doseljivanje Židov v Jeruzalem v bodoče ne bo več dovoljeno, enako tudi ne v tisti del Palestine, ki ostane Arabcem. S to rešitvijo niso zadovoljni ne Arabci in ne Židi. Oboji ogorčeno protestirajo. Predlagano razdelitev bo obravnavala jeseni Zveza narodov in če zamisel potrdi, se bodo morali Židje in Arabci najbrže ukloniti.

Incident na londonskem kongresu manjšin. Letošnje zasedanje narodnih manjšin v Londonu je mestoma potekalo zelo burno. Ko je zastopnik Baskov v obsežni obtožnici žigosal postopanje velesil, ki da so dovolile, da je narod Baskov, najstarejši narod v Evropi, skoraj izkrvavel v borbi za narodno svobodo, se je dvignil v dvorani hrup in so številni delegati zahtevali, da svoj govor prekine. Tudi predsednik kongresa se je pridružil temu stališču, češ, da Baski po pravilih, veljavnih za kongres narodnih manjšin, nimajo besede, ker niso nikjer priglašeni kot manjšinski narod in jih kot take nista priznala niti Španija niti Francija. Baski so nato z velikim ogorčenjem zapustili manjšinski kongres, na katerem niso mogli govoriti in ki je brez debate odklonil od njih predlagano resolucijo. Ta resolucija vsebuje hude obtožbe proti Nemčiji in Italiji, ki ju imenuje poklicni zatiralki narodnih manjšin v mejah njihovih lastnih držav, kakor tudi v vprašanju Baskov. Baskovski delegat je zavpil po strmeči dvorani, da to ni nikakšen kongres narodnih manjšin, da je to čisto navadna laž in utvara, kajti to, kar imenujejo manjšinski kongres, ni nič drugega kakor vsenemško zborovanje.

Zagonetna Rusija. Kakor znano, je dala sovjetska vlada usmrtiti svojega najslavnejšega maršala Tuhačevskega, „ruskega Napoleona“, radi veleizdaje. Dolžila ga je vohunstva v korist tuje, sovjetom sovražne države. Po novejših poročilih inozemskih listov te trditve sovjetske vlade ne odgovarjajo popolnoma resnici in je smrtna krogla pretrgala Tuhačevskemu nit življenja radi njegovih notranjepolitičnih prevratnih namer, ki so imele odstranitev Stalinove diktature in spremembo režima za glavni cilj. Zarotniki so nameravali najprej vreči Stalina in proglasiti Tuhačevskega diktatorjem Rusije, nato pa sedanji komunistični družabni red nadomestiti s po njihovem mnenju

za Rusijo bolj prikladnim. Po načrtu zarotnikov naj bi se Sovjetska unija pretvorila v federacijo vseh v Rusiji naseljenih narodov in uvedel princip omejenega privatnega gospodarstva; kmet naj bi postal zopet lastnik zemlje, ki jo obdeluje, medtem ko bi nacionalizirana veleindustrija še nadalje ostala last države. S tako rečorino, ki bi bistvene pridobitve revolucije ohranila, odstranila pa sedanji azijski despotizem Stalina, so želeli Tuhačevski in tovariši le povečati ugled in moč Rusije, ne pa njeno propast.

Prva obletnica pomirjenja.

Dne 11. julija lanskega leta objavljeni sporazum med Avstrijo in Nemčijo, glasom katerega je na eni strani Hitler svečano priznal samostojnost Avstrije in se odpovedal vsakemu neposrednemu in posrednemu vmešavanju v njene notranje politične zadeve, in je na drugi strani avstrijska zvezna vlada izjavila, da se bo njena zunanja politika držala smeri, ki odgovarjajo njenemu nemškemu značaju, je dal ob svoji prvi obletnici našim zastopnikom in zastopnikom nemške vlade dobrodošel povod za medsebojen razgovor o nadaljevanju in poglobitvi s sporazumom započete politike. Tudi avstrijska javnost se je ob tej priliki izčrpno bavila s položajem, nastalem po tem sporazumu, in z zadoščenjem beležila njegove važne in pozitivne rezultate. Predvsem je julijski sporazum zopet vzpostavil normalne odnose med Avstrijo in Nemčijo in naša nemškega pritiska odrešena država je po dolgotrajnih nemirih zopet lahko posvečala svoje moči konstruktivnemu delu.

Avstrijsko-nemški sporazum pa je odprl vrata v lepšo bodočnost tudi tedajnim ilegalnim narodnim socialistom. Večina radi julijskega puča obsojenih revolucionarjev je prejela zopetno svobodo in domovinska fronta jih ni nikdar nehala vabiti v svoje vrste. Mnogi so temu klicu sledili, veliko pa jih stoji še vedno ob strani. Kancler Schuschnigg je šel nato še en korak naprej. Poklical je v svojo vlado zastopnike nacionalne opozicije in jim naročil, da nadaljujejo in izvedejo pomirjenje do konca. Da bo to težak posel, ki se ne bo dal opraviti preko ene noči, leži na dlani. Pa tudi zmirom zopet se ponavljajoče narodnosocijalistične demonstracije ob raznih obiskih nemških gostov nam dokazujejo, da bo treba imeti še dosti potrpljenja pri pomirjevanju skoraj nepoučljivih prijateljev priključitve Avstrije k Nemčiji.

Z Avstrijske strani se dalje ugotavlja, da je Avstrija sporazum striktno izvajala in da se ji v nobenem slučaju ne more dokazati niti najmanjši očitek kršitve sporazuma. Nasprotno pa so nekateri ekstremni elementi v Nemčiji tudi po sporazumu nadaljevali z napadi na Avstrijo s tem,

da so širili o njej neresnične vesti in podžigali avstrijske narodne socialiste pri ilegalnem udeleževanju proti lastni vladi.

Mimo teh senc okoli lanskega julijskega sporazuma ne gre, da bi prezrli njegove svetle strani. Zlasti je treba sporazumu pripisati v dobro znatno povečanje blagovnega prometa med Avstrijo in Nemčijo, čeprav se zaenkrat še niso uresničila vsa prvotno zelo optimistična naziranja. Predvsem je izostal pričakovani dotok nemških letoviščarjev v Avstrijo radi omejevanja dovoljenj za izvoz nemških deviz od strani finančnega ministerstva. Pri nedavno zaključenih razgovorih med predstavniki Avstrije in Nemčije se je ponovno dokumentirala volja v tem, da so sklenili z julijskim sporazumom započeto delo smoterno nadaljevati, skušali bodo vse še obstoječe ovire odstraniti in sporazum izpopolniti. Pri tem delu ima vršiti važno nalogo predvsem obojestransko časopisje.

DOMAČE NOVICE

1914.

(Konec.)

Šele 24. julija je bil ultimatum, ki ga je prejel Srbija, izročen tudi velesilam. Napravil je na Evropo velik vtis; povsod so bili mnenja, da so ti pogoji za vsako neodvisno državo nespremljivi, in so napeto pričakovali odgovora. Srbski odgovor se je zdel vsem zelo pomirljiv in celo cesar Viljem, ki se je po atentatu silno jezil na Srbijo, je v prvem trenutku pripomnil, da je sedaj „vsak razlog za vojno odstranjen“. Njegova miroljubnost pa je hitro minula, ko so na Dunaju proglasili srbski odgovor za nezadovoljiv in takoj mobilizirali polovico armade. Naslednje dni se je Viljem skupaj z Berchtoldom spretno umikal vsem poskusom, da bi se zadeva s Srbijo mirno uredila, za kar si je prizadeval zlasti angleški zunanji minister Grey. Da bi se izognil posredovalcem, je hotel Berchtold čimprej začeti vojno. Bal se je le še starega cesarja, o katerem je vedel, da se bo težko odločil za vojno napoved. Pa Berchtold si je znal pomagati. Ko je bil 27. julija v Išli pri cesarju, mu je javil, da so pri Kovinu Srbi že streljali z donavskih parnikov na avstrijske vojake. To je učinkovalo: 28. julija zjutraj je cesar Franc Josip podpisal vojno napoved Srbiji. V resnici pa spopada pri Kovinu sploh ni bilo in že naslednji dan je Berchtold hladnokrvno poročal cesarju, da se ta „vest ne potrjuje“...

Vendar niso še vsi izgubili upanja, da se bo mir le ohranil; kajti bilo je očitno, da mora iz „kaznovalnega pohoda“ zoper Srbijo nastati prava svetovna vojna. Po avstrijski vojni napovedi je dne 29. julija mobilizirala Rusija del svoje armade, na-

PODLISTEK

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(8. nadaljevanje.)

„Jaz bom pasel na planini. Danes sem se pogodil s Podkrajnikom. Doma smo se sprli.“

„Kaj pa Liza?“

Martin je molčal.

„Ee... po tej ti bo žal. Tako srečaš samo enkrat v življenju. Če gre mimo, boli človeka za vse žive dni srca!“ Zagledal se je.

Pozno sta legla in Martin je vstal zgodaj. „Pa pridi pogledat na planino,“ je dejal za slovo.

„Če bom utegnil. Morda prinesem nebesni kamen.“

Po ozki stezi med travo je stopal Martin proti solncu. Hitro je hodil, da ga ni mogla doiti ženska, ki je kmalu za njim stopila iz Reveževega skednja.

Šele na jasi, kjer so se steze komaj vidno križale, ga je dosegla.

„Ti!“

Martin se je ozrl. V jutru je bila Katarina mlajša kot prejšnji večer. Osuplo jo je gledal.

„Ti si Bosov Martin.“

„Sem.“

„Pojdi z mano. Denar imam. Kaj boš na planini?“

„Kako veš?“

„Pod eno streho sva spala, pa še za enega ni,“ se je smejala.

Martin je že zastavil nogo. Približala se mu je. „Pojdi. Martin! Marsikaj ti povem.“

„Kde pa si?“

„Že zveš“

Oči so ga vabile sladko in zapeljivo. Stala je pred njim, kakor bi jo bil urekel.

„Ne utegnem.“ Zamahnil je z roko in izginil med mladimi smrekami.

Dolgo je gledala za njim. „Še se srečava,“ je zadrževalo na ustnicah. Počasi, oči upirajoča v rosno travo je šla za njim. Nato je dvignila glavo, se obrnila in odhitela po drugi stezi v mesto.

*

Pri Sv. Primožu je odzvonilo poldne, ko je Martin obstal na slemenu, kjer se je vila peščena pot tik za grebenom, visoko nad globeljo, onostran katere je stala mogočna Planina.

Skozi prosojne mecesnove veje je gledal v sive pečine, ki so se kakor stene grmadile iz globeli. Vonj smole in svežega zelenja ga je objel.

Sedel je in se zagledal. Zadaj za Planino se je zemlja pognala še više in okamenela v špičastih vrhovih. Tu in tam so se svetile snežene lise. Lahue meglice so plavale nad gorami.

Temnozeleni gozdovi so se spuščali po pobočjih v ozke doline in grape. Nobena sapica ni hladila razbeljene zemlje. Ptice so se poskrile, bil je mir od neba do zemlje.

Martin se je smehljal. Pogled mu je plaval nad

globeljo, iskal je skrita ležišča gamzov, uho je prisluškovalo.

„Tam doli se najbrže pase srnjak,“ je pomislil, „zvečer bi ga slišal.“ Nobenega spomina ni nosil s seboj. Med temi skalami in gozdovi je utonilo življenje tam spodaj v pozabnost.

Nenadoma se mu je zaiskrilo v očeh. V pečini je zagledal premikajoče se sence. Nehote je vstal in napeto dihal. „Gamzovka z mladiči.“ Še dolgo je strmela tja nasproti, naposled je zamahnil z roko ter se smehljal: „Martin, letos boš pastiril. Pozimi!“

Strast je v nemala lica. Venomer se je oziral nazaj, dokler se ni izgubil v bukovem gozdu.

Pastir mu je prišel nasproti. „Podkrajnikove so že gori,“ ga je pozdravil.

„Ali veš, so Smrekarjevi že prignali?“

„Nisem bil na Veliki,“ je dejal pastir in pristavil, „letos je paša!“

Ločila sta se in Martin se je pričel vzpenjati po grapi proti Planini. Nizko ruševje je širilo zgoščeni vonj. Samotni mecesni so krivili svoje veje pod modrim nebom. Tik pod vrhom je zavil Martin iz grape in zavil po bližnjici. Na ploščatem hrbtu je obstal. Nekaj časa je pomišljal in se oziral proti Veliki planini, kjer so stali pastirski stani. Izpod nizkih lesenih domov se je kadilo.

Nikjer ni zagledal človeka. Opoldanski mir je dramil rahel veter, ki je nevidno plaval nad nizko travnato odejo. V senci za stani, pod drevesi so počivale krave in prežvekovale.

kar so na Dunaju pritisnili na cesarja, da je 21. julija ukazal splošno mobilizacijo. Medtem je prišel na pobudo srbskega poslanika v Rimu še en mirovni poskus od Angležev, dočim je ruski car brzojavil Viljemu, naj se avstrijsko-srbski spor vendaj predloži razsodišču v Haagu. Vse to je prisililo Berchtolda, da je še enkrat govoril z ruskim poslanikom. Rusija je bila pripravljena ustaviti vojne priprave, ako Avstro-Ogrska umakne tiste zahteve, ki kršijo državno neodvisnost Srbije. Berchtold je odgovoril, da to po vojni napovedi ni več mogoče — 1. avgusta je bila namreč mobilizirala tudi Nemčija in še isti večer napovedala Rusiji vojno.

St. Johann i. R.—Št. Janž v Rožu. „Stara garda umira, uda se pa ne,“ to geslo slavni vojakov srednjega veka tudi o starem narodnem borcu Bvatnikovem očetu Matevžu Krasniku, katerega zemeljske ostanke smo izročili njivi božji v soboto dne 17. julija ob ogromni udeležbi iz celega Roža. Srčna bolezen mu je naglo prerezala nit življenja. Dočakal je starost 67 let in se udeleževal v svojem življenju vseh borb in bil deležen vsega trpljenja našega naroda na Koroškem. Do svoje smrti je županoval v Svetni vasi in sicer 13 let. Ob zadnjih volitvah leta 1932 ga je zaupanje občanov izvolilo s takšno večino za svojega župana, da ga tudi mnogoteri prizadevanja njegovih nasprotnikov niso mogla izriniti iz županskega stolca. Posebno zaslugo za Spodnji Rož si je pokojni pridobil kot dolgoletni načelnik tukajšnje posojilnice. Poskrbel pa je tudi za bodočnost: Vzgojil si je rod, ki bo hodil po njegovih stopinjah in živel po njegovih vzorih. Slava njegovemu spominu!

Nesreča v Košuti. (Zell—Sele.) V sredo dne 7. t. m. sta se podala dva mlada dijaka iz Celovca v Košuto, da bi narejala v njenem skalnatem kraljestvu ture, ki so veljale dosedaj za neizvedljive in si s tem izvojevala rekord pri plezanju po skalah Košute. V ta namen sta si postavila žotor na Grosovi planini, odkoder sta se hodila „sprehajati“ v Košuto. Prvi dan sta plezala po dosedaj nedostopnih delih na Košutnikovem turnu, drugi dan pa sta se odločila še za bolj nevarno in težavno turo. Ko ju v napovedanem času v četrtek ni bilo nazaj v planinsko kočjo, sta se podala dva turista v sluttji, da se je pripetila nesreča, na ogled. In res sta se dijaka ponesrečila, eden je visel na vrvi ubit, drugi pa je sloneč ob steni čakal na smrt ali pa rešitev. Ker reševalca nista mogla pomagati, sta poklicala še druge v Košuti se nahajajoče hribolazce na pomoč. Toda tudi leti niso nič opravili. Nato so pozvali telefonskim putem turiste iz Celovca in šele v soboto dopoldne se je podala nova reševalna ekspedicija na lice mesta

in po celodnevnem ter zelo napornem delu prinesla živega in ubitega dijaka v Sele. Strašne ure je moral preživljati še živeči hribolazec, ko je visel dva in pol dni in dve noči v slabi obleki in brez hrane na skali ob deževnem vremenu, blisku in gromu. Smrtno ponesrečeni dijak Karl Kues je bil rodom iz Grabštajna in sin edinec. V nedeljo so ga z mrtvaškim avtomobilom odpeljali na Št. Rupertsko pokopališče.

St. Jakob i. R.—Št. Jakob v Rožu. Zadnje nedelje junija mesca je imelo tukajšnje prosvetno društvo svoj redletni občni zbor. Zborovanje je prekašalo po svoji številni udeležbi vse dosedanje slične društvene zборе in se je razvilo v pravcato manifestacijo domače slovenske prosvetne misli. Uvodoma smo počastili velikega prosvetitelja našega naroda vladiko A. M. Slomška ter se spomnili umrlih društvenikov. Nato je povzel burno pozdravljen besedo kanonik msgr. Podgorc iz Celovca. V duhovitem in lahko umljivem govoru je razpravljaval o gospodarskem vprašanju in njega rešitvi. Nato so sledila poročila društvenih odborikov, iz katerih je bilo razvidno, da je bilo udeleževanje društvenikov v minulem poslovnem letu mnogostransko, da se je posvečala gojitvi materinščine v mladinskem tečaju prav posebna briga. Tudi društveni oder in knjižnica beležita lepe in zadovoljive uspehe. Spred zborovanja so dopolnile deklamacije najmlajših in jekleni programatični govor predsednika Prosvetne zveze.

Dolina. Dolinski romarski shod je pri kraju. Velika je bila udeležba in vreme tudi zelo ugodno. Zato so tudi od daljnih krajev prihitei romarji k Materi Božji v Dolini. Samo duhovnikov je bilo tokrat premalo. Eden izmed gospodov, ki bi imel tudi priti, je šele zadnje dni odpovedal in ni bilo mogoče dobiti namestnika. Zato v spovednici ni bilo mogoče tako romarjem ustreči, kakor če bi bili vsi gospodje prišli. Pa končno so vendar vsi prišli na vrsto. Naj bi ta lepa Božja pot vedno bolj postala znana in spoštovana, kjer je že toliko obteženih našlo pomoč in tolažbo pri Mariji!

Pobegnovi materi v slovo! (St. Margarethen i. R.—Šmarjeta v Rožu.) Šestega julija je prerezala smrt nit življenja Heleni Krištof, Pobegnovi materi v Šmarjeti. Rojena je bila v Selah, večji del življenja je preživela v Šmarjeti. Do 43. leta je služila. S seboj v zakon je prinesla lepo doto, katero si je pridela in prištedila ter z njo rešila zadolženo Pobegnovo hišo vsega dolga. „Moli in delaj,“ se je glasilo njeno življensko geslo. Bila je pobožna žena, marljiva gospodinja in vzorna mati. Naj počiva v miru!

Nove ceste. Za gradnjo in popravo cest bo v letošnjem poletju Koroška investirala 7 milijonov šilingov. S tem je dobilo delo in jelo nad 3500 delavcev, radi česar se je število podpiranih brezposelnih na Koroškem znižalo na 7100 oseb. Za

Sekire so omahnile.

„Jeračeva ima stan in tri krave.“

Vsi so se zasmeli.

Solnce se je nižalo. Dolge sence so padale po nizki travi za stani in drevesi. Spustili so sekire.

„Danes jih priženeš ti, jutri te tako ne bo več,“ je ukazoval Martin pastirčku, ki je odšel po krave. Zvonci so se oglašali.

Martin pa je sedel na lesu ter čakal. Pogled mu je uhajal preko gozdov proti Nacetovi bajti. Divja strast se je oglašala. Toda še nekaj ga je vabilo. Že popoldne je iskal z očmi, kje ima Liza stan. Povedali so mu, da je prekrit in se spozna med drugimi.

„Pojdem,“ se je odločil.

Nad dolino se je zgrinjal mrak. Krvavo so žareli vrhovi, preko širokega Konja so padali poslednji žarki.

Od vseh plati so prihajale krave ter še spotoma mulile. Za skalami so se gnetle ovce in povešale globoko k tlom krivonose glave.

Pastirji so molzli. Martin si je kupal večerjo. Gosti dim smole mu je dražil oči. Izpod tega ali onega stana se je oglašala pesem. Zateglo se je oglašala krava v staji.

Noč je objemala planino.

Nekateri pastirji so sedeli na pragovih stanov. Gledali so v noč. Tedaj se je izgubila Martinova senca v mehki travi. Nad njim so svetlo gorele zvezde.

(Dalje sledi.)

gradnjo cest namenjene vsote so po okrajih sledeče razdeljene: na okraj Spittal ob Dravi odpade 3.823.800 S, na Beljak 1.700.000 S, na Celovec 562.000 S, na Wolfsberg 484.000 S, na Št. Vid ob Glini 361.650 S, na Velikovec 322.000 S, na Šmohor 266.000 S. Na južnem Koroškem se popravlja dravski most pri Velikovcu, Kamnu in Sveni vesi, ljubeljska, boroveljska in hodiška cesta, cesta pri Žvabeku pa bo preložena.

Drobiž. Italija šteje po najnovejši statistiki 43.631.000 prebivalcev. — V Monakovem so pretekli teden ob navzočnosti državnega kanclerja slovesno otvorili dom nemške umetnosti. — Pri Patni v Indiji je iztiril osebni vlak; pri tej priliki je bilo 80 oseb usmrčenih, 65 pa ranjenih. — Ruski letalci so že dvakrat preleteli na poti v Ameriko severni tečaj. Pri svojem drugem poletu so dosegli svetoven rekord neprekinjenega poleta na 11.500 km daljave. Zanimivo je, da je v Nemčiji časopisom prepovedano poročati o uspehih ruskih letalcev. — V Tetovem v južni Srbiji je pretekli teden umrl najstarejši jugoslovanski državljani, 131letni Jovan Stankovič. — Tomaž Jank, doma iz Brda pri Šmohorju, se je zaletel, bržkone vinen, na beljaški cesti v motorno kolo, ki mu je prizadelo težke poškodbe. — Vročina je zahtevala letos v Združenih državah severne Amerike že preko 200 smrtnih slučajev. — Večno mesto Rim šteje že 1.228.000 prebivalcev.

GOSPODARSKI VESTNIK

Pomen kisanja krme.

Živinoreja je bila pri nas že od nekdaj in bo ostala tudi v bodočnosti najbolj dobičkanosna panoga kmetijstva. Da bomo pa našo živinorejo še bolj dvignili, moramo skrbeti v prvi vrsti za to, da bo dobivala živina skozi vse leto dovolj tečne in zdrave hrane. Za pridelovanje prvovrstne krme so dani vsi predpogoji, toda škoda, da ne znamo tega dovolj ceniti in v popolni meri izkoristiti. Zato se pa tudi pogosto dogaja, da nam začne že zgodaj spomladi primanjkovati suhe krme za živino, zlasti tedaj, ako je bila prejšnje leto suša in je bil zaradi tega pridelek sena majhen, ali pa, če v jeseni nismo mogli pravočasno spraviti otave. Tako je kmet dostikrat prisiljen pod ceno prodajati živino.

Izgledi za pridelek sena so včasih zelo dobri; za časa košnje pa kaj rado nastopi dolgotrajno deževje, ki prekrži vse lepe nade. Seno izgubi vsled tega mnogo najboljših redilnih snovi in pridelek je prav majhen. To je kmetovalce prisililo, da so pričeli razmišljati, kako bi ohranili krmo nepokvarjeno in so jo začeli polagoma kisati.

Med posušenim senom in kislom krmom je precejšnja razlika. Kislá krma je mnogo tečnejša in lažje prebavljiva kot pa posušeno seno. Naš kmetovalec nudi pri dosedanjem načinu krmjenja živini vse premalo beljakovin. Nadomestiti jih z različnimi krepkimi krmili vsled pomanjkanja denarja tudi ne more. Kreпка krmila so na mestu le tamkaj, kjer živino oziroma njene proizvode lahko drago prodamo. Vsled pomanjkanja beljakovin se živina ne more tako razviti, kot bi bilo treba; radi tega slabi in molznost je razmeroma nizka.

V zeleni krmici so redilne snovi raztopljene že v takozvani vegetativni vodi in so radi tega lahko prebavljive. Ako pa je krma posušena, se nahajajo v njej hranilne snovi v trdi obliki; v živalskem telesu se morajo najprej raztopiti potom raznih želodčnih in črevesnih sline in šele potem so sposobne za prehrano. Zato je zelena koruza, zelena trava in druga zelena krma vedno mnogo bolj tečna, nego seno. Če krmo okisamo, ohranimo v njej vse hranilne snovi, katere bi sicer, ako bi seno posušili, izgubili. Z okisanjem krme je dana najlepša možnost tudi ob slabem vremenu koristno spraviti zeleno klajo, istočasno pa v njej ohraniti vse hranilne snovi.

Zeleno krmó spravljamo v posebne prostore, katere imenujemo silose, da se tam okisa. S tem postane prav tako trpežna kakor kislá repa ali pa zelje v kadeh. V velikem obsegu delajo tako Američani, ki ne pridelujejo zelene koruze samo za pokladanje v poletnem času, ampak tudi za kisanje in krmjenje v zimskem času. Zelena hrana se v silosu ohrani in je uporabna čez zimo ali pa tudi delj časa. Namen kisanja krme je, ohraniti

Okrenil se je ter se napotil na Malo planino.

Podkrajnikov stan je stal nekoliko izven drugih. Lesa je bila že slaba. Globoko se je priklonil Martin, ko je stopil pod kopičasto streho. Vonj po živini mu je prinašal domačnost. Sredi stana je bil obit prostor, v katerem je stala postelja, ognjišče ter mala klop ob steni, vse snažno obrisano in pomeđeno. Na policah je zagledal latvice.

Od zunaj je pogledal Podkrajnikov pastirček. „Videl sem te, mi pripravljamo suhljad.“

„Ostaneš ti gori?“

„Ne, jutri zjutraj, so dejali, naj se vrnem. Vsako soboto pridem.“

Martin je vstal in odšel s pastirčkom, kjer so sekali staro ruševje. Poznal je pastirje. Široko so se mu zasmeli v pozdrav.

„No, letos nas ne bodo Velikoplaninci, Martin je z nami!“

Martin je zavijtel sekiro in treskal ob jekleno ruševje. Med delom je vprašal: „Kdo je pri Smrekarjevih?“

„Liza, Liza sama je prišla!“

„Martin, snoči se je drl tam spodaj srnjak.“

„Poznam kraj, zdaj se pase doji na jasi nad Nacetovo bajto. Imate kaj pijače?“

Dali so mu požirek žganja. „Meta ga ima na Veliki. Ni varno ponj!“

Martin se je smejal. „Kateri pa so letos?“

Naštevati so mu jih po vrsti. „In veš, kdo je prišel?“

